

El Mediterrani en la Prehistòria

Codi: 100739

Crèdits: 6

Titulació	Tipus	Curs	Semestre
2500241 Arqueologia	OB	2	2

Professor/a de contacte

Nom: Roberto Risch

Correu electrònic: Robert.Risch@uab.cat

Utilització d'idiomes a l'assignatura

Llengua vehicular majoritària: espanyol (spa)

Grup íntegre en anglès: No

Grup íntegre en català: No

Grup íntegre en espanyol: No

Equip docent

Roberto Risch

Prerequisits

Anglès

Objectius

Analizar los principales desarrollos sociales, económicos y políticos de las Prehistoria Reciente de Próximo Oriente y el Mediterráneo. Esta asignatura está concebida como continuación y ampliación de la materia básica Arqueología Prehistòrica (100740)

Competències

- Contextualitzar i analitzar processos històrics.
- Desenvolupar un pensament i un raonament crítics i saber comunicar-los de manera efectiva, tant en les llengües pròpies com en una tercera llengua.
- Que els estudiants hagin demostrat que comprenen i tenen coneixements en una àrea d'estudi que parteix de la base de l'educació secundària general, i se sol trobar a un nivell que, si bé es basa en llibres de text avançats, inclou també alguns aspectes que impliquen coneixements procedents de l'avantguarda d'aquell camp d'estudi.
- Que els estudiants sàpiguin aplicar els coneixements propis a la seva feina o vocació d'una manera professional i tinguin les competències que se solen demostrar per mitjà de l'elaboració i la defensa d'arguments i la resolució de problemes dins de la seva àrea d'estudi.
- Que els estudiants tinguin la capacitat de reunir i interpretar dades rellevants (normalment dins de la seva àrea d'estudi) per emetre judicis que incloguin una reflexió sobre temes destacats d'indole social, científica o ètica.
- Respectar la diversitat i la pluralitat d'idees, persones i situacions.

Resultats d'aprenentatge

1. Aplicar tant els coneixements com la capacitat d'anàlisi a la resolució de problemes relatius al camp d'estudi propi.
2. Buscar, seleccionar i gestionar informació de manera autònoma tant en fonts estructurades (bases de dades, bibliografies, revistes especialitzades) com en informació distribuïda a la xarxa.
3. Debatre a partir del coneixement especialitzat adquirit en un context interdisciplinari.
4. Dominar els processos de canvi que es produeixen a la prehistòria.
5. Dominar l'estructura diacrònica general del passat.
6. Dominar la història universal de l'antiguitat.
7. Identificar el context en què s'inscriuen els processos històrics.
8. Identificar els mètodes propis de l'arqueologia i la seva relació amb l'anàlisi històrica.
9. Identificar els mètodes propis de la història i la seva relació amb l'anàlisi de fets concrets.
10. Identificar les idees principals i les secundàries i expressar-les amb correcció lingüística.
11. Reconèixer la importància de controlar la qualitat dels resultats del treball i de la seva presentació.

Continguts

TEMARI

TEMA 1: Comprendre societats precapitalistes: tipologia evolucionista i noves propostes alternatives

TEMA 2: Varna i les primeres societats metal·lúrgiques a Europa oriental (V mil·lenni)

TEMA 3: El desenvolupament de la metal·lúrgia: tecnologia, origen(s) i transferència

TEMA 4: Intensificació econòmica i reorganització social durant el IV mil·lenni: la roda, l'arada i els productes derivats

TEMA 5: Violència, conflicte i massacres al sud d'Europa (IV-III mil·lenni)

TEMA 6: El control de la producció i l'emergència de l'individu a Europa: tombes de metal·lúrgics, poblacions dels kurgans i l'expansió de l'Indoeuropeu (III-II mil·lenni)

TEMA 7: El "Fenomen Campaniforme": Interaccions, viatges trans-europeus i elits socials (III mil·lenni)

TEMA 8: Metrologia, monetarització i sistemes d'intercanvi durant d'Edat del Bronze (III-II mil·lenni)

TEMA 9: Desenvolupaments a la Península Ibèrica I. Sud-est: Millares i Grup Argàric

TEMA 10: Desenvolupaments a la Península Ibèrica II. Nord-est: Grups Calcolítics i del Bronze Antic-Mitjà

Metodologia

- a. Clases teóricas con soporte de TIC y debate en gran grupo
- b. Seminarios de discusión sobre epistemología en arqueología, conceptos del análisis histórico y modelos interpretativos.
- c. Estudio y discusión de fuentes documentales y arqueológicas.
- d. Realización de ejercicios pautados de aprendizaje.

Activitats formatives

Títol	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Tipus: Dirigides			

Clases teòriques i seminaris	30	1,2	1, 2, 3, 4, 5, 7, 8, 10, 11
Tipus: Supervisades			
Estudi i discussió de fonts documentals i arqueològiques.	20	0,8	1, 2, 7, 8, 11
Tipus: Autònomes			
Realización de ejercicios pautados de aprendizaje.	65	2,6	2, 3, 4, 5, 10

Avaluació

L'assignatura serà avaluada segons els següents exercicis:

- participació activa a las classes (5%)
- realització d'un diagrama cronològic (màx. DIN-A3) on es reflecteixi una síntesis dels continguts substantius de l'assignatura (5%)
- realització d'un assaig individual sobre un tema concret que sorgeixi a classe (25% de l'examen)
- realització d'un treball de recerca col·lectiu d'un tema del temari (40%)
- proba final escrita (50%). És indispensable aprovar l'examen per a superar l'assignatura

La reavaluació implica l'entrega o revisió de tots els treballs programats (punts c. i d.), així com la realització d'una prova addicional.

Activitats d'avaluació

Títol	Pes	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Diagrama cronològic	5%	5	0,2	2, 4, 5
Presentacions i participació activa a classe	5%	10	0,4	1, 3, 4, 7, 8, 9, 10, 11
Proves teòriques	50%	10	0,4	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11
Treballs pràctics	40%	10	0,4	1, 2, 3, 4, 6, 10

Bibliografia

TEMA 1

CASTRO, P.V., GILI, S., LULL, V., MICÓ, R., RIHUETE, C., RISCH, R. & SANAHUJA YLL, M^a.E. (1998), "Teoría de la producción de la vida social. Mecanismos de explotación en el Sudeste Ibérico", Boletín de Antropología Americana 33, pp. 25-77.

KARATANI, K. (2014), The structure of World History - From modes of production to modes of exchange. Duke Univ. Press, Durham.

RISCH, R. (2016), "How did wealth turn into surplus profit? From affluence to »scarcity« in prehistoric economies" en H. MELLER, H. P. HAHN, R. JUNG & R. RISCH (eds), Rich and Poor - Competing for resources in prehistoric societies. Tagungen des Landesmuseums für Vorgeschichte Halle 14, Halle, 34-48.

TEMA 2

CHAPMAN, J., HIGHAM, T., SLAVCHEV, V., GAYDARSKA, B. & HONCH, N. (2006), "The Social Context of the Emergence, Development and Abandonment of the Varna Cemetery, Bulgaria", *European Journal of Archaeology*, 9, pp. 159-183.

KRAUß, R., ZÄUNER, S. & PERNICKA, E. (2014), "Statistical and anthropological analysis of the Varna necropolis", en H. MELLER, R. RISCH & E. PERNICKA (ed.), *Metalle der Macht - Frühes Gold und Silber. Metals of Power - Early Gold and Silver*. Landesmuseums für Vorgeschichte 11, Halle, pp. 371-187.

MANOLAKAKIS L. (2007), "Varna et le Chalcolithique de Bulgarie", en J. GUILAINE (ed.), *Le Chalcolithique et la*

construction des inégalités. t. 1, Le continent européen. Séminaires du Collège de France, Paris, Edition Errance, pp. 25-46.

TEMA 3

MOHEN, J. P. (1992), *Metalurgia prehistórica. Introducción a la paleometalurgia*. Masson, Barcelona.

RADIOJEVIĆ, M., REHREN, Th., PERNICKA, E., ŠLJIVAR, D., BRAUNS, M. & BORIĆ, D. (2010), "On the origins of extractive metallurgy: new evidence from Europe", *Journal of Archaeological Science*, 37, pp. 2775-2787

ROBERTS, B. W., THORNTON, Ch. P. & PIGOTT, V. C. (2009), "Developments of metallurgy in Eurasia", *Antiquity*, 83.322, pp. 1012-1022

TEMA 4

GREENFIELD, H. (2010), "The Secondary Products Revolution: the past, the present and the future", *World Archaeology*, 42 (1), pp. 29-54.

SHERRATT, A. (1981), "Plough and pastoralism: aspects of the secondary products revolution", en HODDER, I., ISAAC, G. & HAMMOND, N. (ed.), *Patterns of the Past*. Cambridge University Press, Cambridge, pp. 261-306.

SHERRATT, A. (1983), "The Secondary Exploitation of Animals in the Old World", *World Archaeology*, 15 (1), pp. 90-104.

TEMA 5

GUILAINE, J., ZAMMIT, J. (2002), *El camino de la guerra. La violencia en la prehistoria*. Ariel Prehistoria, Barcelona.

LULL, V., MICÓ PÉREZ, R., RIHUETE HERRADA, C. & RISCH, R. (2006), "La investigación de la violencia. Una aproximación desde la Arqueología", *Cypsela* 16, pp. 87-108.

TEMA 6

DELGADO RAACK, S. & RISCH, R. (2006), "La tumba nº 3 de los Cipreses y la metalurgia argárica", *Alberca (Revista del Museo Arqueológico de Lorca)*, 4, pp. 21-50.

HAAK, W. et al. (2015), "Massive migration from the steppe was a source for Indo-European languages in Europe", *Nature*, 522, pp. 207-211.

TEMA 7

GARRIDO-PENA, R. (2006), "El fenómeno campaniforme: un siglo de debates sobre un enigma sin resolver". Seminario Acercándonos al pasado. Prehistoria en 4 actos, pp. 1-16, MAN y CSIC mayo 2006.

VANDER LINDEN, M. (2006), *Le phénomène campaniforme dans l'Europe du 3^eème millénaire avant notre ère. Synthèse et nouvelles perspectives*. BAR International Series 1470. Oxford.

OLALDE, I. et al. (2018), "The Beaker phenomenon and the genomic transformation of northwest Europe", *Nature*, 555, pp. 190-196.

TEMA 8

IALONGO, N. (2019) "The Earliest Balance Weights in the West: Towards an Independent Metrology for Bronze Age Europe", *Cambridge Archaeological Journal*, 29 (1), pp. 103-124.

RAHMSTORF, L. (2016) "From "value ascription" to coinage: A sketch of monetary developments in Western Eurasia from the Stone to the Iron Age", en HASELGROVE, C. & KRMNICEK, S. (ed), *The Archaeology of Money. Proceedings of the Workshop Archaeology of Money, University of Tübingen, October 2013. Leicester Archaeology Monograph 24, University of Leicester, Bristol*, pp. 19-42.

TEMA 9

CHAPMAN, R. (2017), *Arqueologías de la complejidad. Bellaterra Arqueología. Barcelona* (cap. 5).

LULL, V., MICÓ, R., RIHUETE, C. & RISCH, R. (2010) "El Argar and the Beginning of Class Society in the Western Mediterranean", en HANSEN, S. & MÜLLER, J. (ed), *Socialarchäologische Perspektiven: Gesellschaftlicher Wandel 5000-1500 v. Chr. zwischen Atlantik und Kaukasus. Von Zabern, Berlin*, pp. 381-414.

TEMA 10

MARTÍN, A. (2003), "Els grups del neolític final, calcolític i bronze antic. Els inicis de la metal·lúrgia", *Cota Zero*, 18, pp. 76-105.

SORIANO, I. (2016), "Les pràctiques funeràries durant el calcolític i el bronze antic i mitjà", en *La fi és el principi. Pràctiques funeràries a la Catalunya prehistòrica*, Museu d'Arqueologia de Catalunya, Arqueoxarxa, pp. 79-101.

MATERIALS DIDÀCTICS ON LINE

- Campus Virtual

- Prehistòria Activa

[http://seneca.uab.es/prehistoria/PREHISTORIA ACTIVA 3](http://seneca.uab.es/prehistoria/PREHISTORIA%20ACTIVA)